

SADRŽAJ

Uvod	3
Razlozi zbog kojih je projekat potreban	3
Kakva je demografska situacija	4
Šta očekujemo da će se promeniti	4
Opis projekta	5
Aktivnosti NET-Age projekta	5
Ko su učesnici u NET-Age projektu?	5
Uloga partnera projekta	6
Uprava Regiona Marche – Jedinica za implementaciju socijalnog planiranja	6
Odeljenje za socijalnu politiku	6
CSV Marche	6
Grad Split	6
Udruga MI	7
Regionalno veće Lezhe	7
Caritas Albania	8
Institut za javno zdravlje	8
Asocijacija za demokratski prosperitet - Zid	8
Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu	9
Novosadski humanitarni centar (NSHC)	9
Opština Kanal ob Soči	9
Federacija penzionerskih udruženja Slovenije (ZDUS)	9
Regija Emilia Romagna - Odeljenje za promociju socijalnih politika i integraciju imigranata, volonterski rad, udruženja i treći sektor	9
Prekogranična SWOT analiza u okviru NET-Age projekta	10
Zajednički akcioni plan NET-Age projekta (ZAP)	12
Program obuke	13
Obuka u Srbiji	13
Obuka u Crnoj Gori	14
Obuka u Sloveniji	14
Program mobilnosti	15
Mobilnost u Sloveniji	15
Mobilnost u Srbiji	16
Mobilnost u Italiji	17
Utisci učesnika	17
NET-Age lokalne radionice	20
NET-Age lokalne konferencije sa kreatorima politike	20
Bela knjiga NET-Age projekta- Lokalne/regionalne preporuke za pružaoce socijalnih usluga i kreatore politike	21
NET-Age Memorandum o razumevanju	21
Pilot aktivnosti u okviru NET-Age projekta	22
Pilot aktivnost u Italiji	22
Pilot aktivnost u Hrvatskoj	22
Pilot aktivnost u Srbiji	24
Pilot aktivnost u Crnoj Gori	24
Pilot aktivnost u Sloveniji	25
Aktivnosti informisanja/obaveštavanja	26

NET AGE projekt

Mreža podrške za kvalitetno starenje

Promocija regionalnog socijalnog razvoja kroz umrežavanje relevantnih aktera iz javnog i volonterskog sektora, kako bi se podstakle inovacije u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga za starije

2

This document has been produced with the financial assistance of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme. The contents of this document are the sole responsibility of NETAge partnership and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme Authorities

LEAD APPLICANT:

ASSOCIATE:

Uvod

Razlozi zbog kojih je projekat potreban

Sredstva za NET-Age projekat u visini od € 1.880.437,49 obezbeđena su 2012. godine u okviru IPA Jadranskog programa prekogranične saradnje, a on ima za cilj jačanje mogućnosti za održivi razvoj jadranskog regiona i demografskih procesa koji su usmereni na pružanje inovativnih socijalnih i zdravstvenih usluga za starije osobe koje promovišu aktivno starenje i nezavistan život starijih osoba. Jedna od najznačajnijih demografskih promena je starenje stanovništva koje ostavlja duboke posledice na društvenu, ekonomsku i kulturnu sferu svakog regiona u jadranskom području.

Zemlje članice EU, ali i zemlje kandidati i potencijalni kandidati za članstvo iz jadranskog regiona beleže porast broja starijih osoba među svojim građanima. Zbog dugog perioda života koji ljudi provode u starijem dobu, starenje stanovništva je kako individualna tako i društvena pojava. Sa društvene tačke gledišta to predstavlja rizik od dodatnog naprezanja ekonomije, društva i održivosti javnih finansija zbog potrebe za pružanjem pomoći i socijalno-zdravstvenih usluga. U isto vreme, starije osobe su često i dalje aktivne. U današnje vreme starenje zahteva promenu kulturološkog stanovišta i gledanja na starije osobe kao aktivne članove društva. Bez obzira na to, najnoviji izveštaj UN o siromaštvu ističe da je aktivan život jedan od najranjivih/najugroženijih perioda života. Uopšteno govoreći, isključivanje iz aktivnog života predstavlja najskliskiju padinu pored ambisa siromaštva: ono zahteva garanciju novih politika za aktivno, zdravo i nezavisno starenje.

U celini gledano, NET-Age priznaje da je prisutan nedostatak adekvatnih socijalnih i zdravstvenih usluga za starije ljude koji negativno utiče na efikasnost politika i jednaku dostupnost tih usluga i naglašava ključnu ulogu volonterstva. U međuvremenu, i drugi problemi utiču na kvalitet i efikasnost politika i usluga namenjenih starijim osobama, kao što su:

- Nedovoljna koordinacija između državnih i privatnih aktera;
- Nepostojanje Otvorenog Metoda Koordinacije (OMK) u definisanju politike i primeni;
- Nedovoljan broj adekvatno obučanih državnih službenika i volontera za efikasno suočavanje sa izazovima vezanim za starenje;
- Nedostatak informacija i podataka o socijalnoj zaštiti, zdravstvenoj zaštiti i pomoći za starije osobe.

Stoga NET-Age predstavlja mogućnost i šansu za razvoj novih politika u oblasti pružanja pomoći i davanju zajedničkih odgovora na izazov koji donosi starenje stanovništva.

Kakva je demografska situacija

Starosna struktura u zemljama članicama EU, zemljama kandidatima, i potencijalnim kandidatima za članstvo u EU pokazuje duboku generacijsku neuravnoteženost. Po podacima Svetske banke, demografska situacija u zemljama partnerima na realizaciji NET-Age projekta pokazuje povećanje udela osoba starijih od 65 godina, dok udeo mladih osoba (uzrasta od 0 do 14 godina) opada. Pored toga, svi partneri su tokom proteklih godina povećali stopu uzrasno zavisnih osoba kojom se meri stopa zavisnih osoba – osoba mlađih od 15 i starijih od 64 godine – u odnosu na radno sposobno stanovništvo (starosti od 15-64 godine).

Iza ove nove starosne strukture stoje razni razlozi i to kako prirodni tako i društveni: stalno produžavanje životnog veka, niska stopa nataliteta i visoka stopa migracije. Tokom poslednjih dvadeset godina životni vek se produžio u svim zemljama partnerima na realizaciji projekta za pet do sedam godina, dok je stopa nataliteta stalno niža od bazične stope nataliteta potrebne za prirodnu obnovu stanovništva koja iznosi 2,1 deteta po ženi. Najnoviji migracijski procesi iz balkanskih zemalja u zemlje EU teže je analizirati, ali postoji verovatnoća da je on imao uticaja na demografsku situaciju u ovim zemljama.

Šta očekujemo da će se promeniti

Specifični ciljevi NET-Age projekta su:

- Da poboljša koordinaciju između javnog i privatnog sektora (NVO, volonteri) kako bi ih podstakli partnerstva za pružanje inovativnih socijalnih i zdravstvenih usluga za starije osobe koje garantuju aktivno, zdravo i nezavisno starenje;
- Da poveća i unapredi razvoj kapaciteta, kompetencija i veština javnih ustanova i osoblja organizacija civilnog društva kroz investiranje u ljudski kapital, jačanje mobilnosti za umrežavanje, razmenu osoblja, zajedničke programe usavršavanja i aktivnosti neformalnog obrazovanja;
- Da ojača demokratske procese na lokalnom nivou, izgradnju institucionalnih kapaciteta kroz razvoj novih institucionalnih okvira u kome državni i akteri volonteri imaju stabilnu saradnju i zajednički izrađuju programe socijalnih politika i usluga primenjujući Otvoreni Metod Koordinacije;
- Da poveća održivost socijalno-zdravstvenih sistema održavajući ravnotežu između kvaliteta usluga, razumnog nivoa troškova i jednakog pristupa;
- Da poveća nivo svesti i informisanosti o uslugama i politikama koje se tiču starijih.

Očekuje se da će NET-Age projekat unaprediti socijalno-zdravstvene politike počevši od nove definicije starenja i ostvarivanje drugačije koordinacije između javnog i privatnog sektora u pružanju usluga za starije osobe.

Opis projekta

Aktivnosti NET–Age projekta

Aktivnosti NET-Age projekta čine osnovu Jadranske mreže prekogranične saradnje, u kojoj javni i neprofitni akteri iz svakog regiona tesno sarađuju kako bi pružili inovativne socijalno-zdravstvene usluge starijim osobama. Oni redovno razmenjuju iskustva i znanje ("know-how"), kontinuirano povećavajući kompetencije i veštine, a u dugoročnom smislu smanjuju teritorijalne nejednakosti u jadranskom području. Krenuvši od identifikacije toga da postoji nedovoljna saradnja između javnih i privatnih aktera, NET-Age projekat prevazilazi prepreke kako bi integrisao politike u multidisciplinarni pristup oko osnovnih aktivnosti umrežavanja sadržanih u ZAJEDNIČKOM AKCIONOM PLANU (ZAP). Ovaj Plan sadrži glavne aktivnosti koje će se realizovati na prekograničnom nivou: specifične trening module za neprofitna (volonterska) udruženja i za kreatore politike, da bi se podržala institucionalna konsolidacija i proces izgradnje kapaciteta. Program mobilnosti takođe je deo Zajedničkog akcionog plana koji će omogućiti učesnicima iz 6 zemalja da direktno saznaju o različitim socijalnim politikama na polju uključivanja volontera u pružanje zdravstvenih i usluga kućne nege za starije. Biće podstaknuta i olakšana razmena njihovog iskustva i prenos kompetencija kako bi se ostvarila korist od pristupa koje oni primenjuju. Tokom NET-Age projekta korisnici iz svakog regiona će na lokalnom nivou sprovesti seriju aktivnosti, koristeći pristup "od baze prema vrhu", kako bi se podstakla rasprava o socijalnim temama, analizirao okvir postojećih socijalno-zdravstvenih politika, i sprovela PILOT AKTIVNOST da se isproba zajedničko planiranje i pružanje socijalno-zdravstvenih usluga starijima.

Ko su učesnici u NET-Age projektu?

5

Nosilac projekta je uprava Regiona Marche – Jedinica za implementaciju socijalnog planiranja – Odeljenje za socijalnu politiku, iz Italije.

Podršku u upravljanju projektom i koordinaciji pruža im SVIM, njihova Regionalna razvojna agencija koja ima ulogu Tehničkog sekretarijata u projektu, i koja tesno sarađuje sa Regionom Marche u projektom menadžmentu i koordinaciji, kao i pružanju podrške konzorcijumu u svakodnevnoj realizaciji projekta. Ostali partneri na projektu su: iz Italije – Volontersko udruženje Regije Marche (AVM) i Regija Emilia Romagna - Odeljenje za promociju socijalnih politika i integraciju imigranata, volonterski rad, udruženja i treći sektor; Grad Split i Udruga MI iz Hrvatske; Regionalno veće Lezhe i Caritas iz Albanije; iz Crne Gore - Institut za javno zdravlje i Asocijacija za demokratski prosperitet -Zid; Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu i Novosadski humanitarni centar (NSHC) iz Srbije i Opština Kanal ob Soči i Slovenačka Federacija penzionerskih udruženja (ZDUS) iz Slovenije.

Partner-saradnik na projektu je CEV – Evropski volonterski centar, sa sedištem u Briselu, koji čini mreža od preko 80 nacionalnih, regionalnih i lokalnih volonterskih centara i agencija za volontersku podršku iz cele Evrope.

Uloga partnera projekta

Uprava Regiona Marche – Jedinica za implementaciju socijalnog planiranja – Odeljenje za socijalnu politiku

Nosilac projekta ima ulogu tehničko-naučnog i administrativno-finansijskog koordinatora projekta koga podržava Regionalna razvojna agencija Sviluppo Marche spa – SVIM koja je domaćin Tehničkog sekretarijata NET-Age projekta.

Odeljenje za socijalnu politiku ima 25 zaposlenih i organizovano je u tri sektora: "Odeljenje za socijalnu politiku", "Jedinica za socijalno planiranje" i "Matična evidencija rođenih, venčanih, humanitarnih organizacija i trećeg sektora". Ove tematske oblasti rade na planiranju i aktivnostima namenjenim specifičnim ciljnim grupama (stariji, invalidi, deca, porodice, imigranti, itd.). "Jedinica za socijalno planiranje" koja je direktno angažovana na realizaciji projekta bavi se koordinacijom lokalnih aktivnosti i planiranjem aktivnosti i pristupa čiji je cilj aktiviranje politika socijalnog zbrinjavanja, s posebnim akcentom na starim osobama, siromaštvu i imigraciji.

Kada je reč o politici za brigu o starima ona je glavni politički prioritet Regionalne vlade. Oko 24% stanovnika Regije su osobe starije od 65 godina, a broj starijih osoba i njihov procenat u ukupnom broju stanovnika porašće narednih decenija. Regionalne politike imaju za cilj da garantuju visok kvalitet života starijih osoba, pružanje podrške tim osobama u svakodnevnom životu, brigu o njima i potrebnu pomoć. Politika za brigu o starijim osobama doneta je nedavno i to nije omogućilo regionalnim vlastima da se prilagode karakteristikama i potrebama tako skupe i složene oblasti rada.

6

Kućnu negu i pomoć pružaju volonteri (dobrotvorne organizacije, verska i NVO udruženja, ljudi iz državnih službi, itd.), a 26% ljudi starijih od 65 godina su korisnici tih usluga.

U nekim slučajevima starije osobe brinu i pomažu, bez naknade i volonterski, drugim članovima porodice ili starijim osobama. Udruženja volontera doprinose aktivnom i zdravom starenju. Saradnja sa volonterskim udruženjima je poboljšana, a NET-Age projekat predstavlja pravu priliku za ostvarivanje tog cilja.

CSV Marche

CSV je Volonterski uslužni centar za podršku, razvoj i obuku za volonterska udruženja na teritoriji Marche regije. Izabrani odbor sačinjen je isključivo od volontera i on definiše političke smernice za volonterska udruženja u regionu. CSV Marche je federacija oko 400 volonterskih udruženja koja je uvećala svoje znanje i dugotrajne kontakte sa gotovo svim volonterskim udruženjima u regionu.

Zahvaljujući svom iskustvu, CSV Marche ima ulogu lokalnog partnera u širenju javno-privatnog partnerstva u cilju pružanja efikasnijih socijalnih usluga i poznaje potrebe starijih osoba. Stoga je njegova uloga od fundamentalnog značaja za buduću primenu OMK i pristupa "od baze prema vrhu". Šta više, CSV Marche garantuje snažan uticaj rezultata NET-Age projekta na teritoriji na široko učešće volonterskih udruženja u projektnim aktivnostima.

Grad Split

Grad Split je lokalna uprava koja, pored drugih aktivnosti, obezbeđuje, promoviše i omogućava rad kako socijalno-zdravstvenih tako i neprofitnih organizacija.

Predstavnici 5 javnih institucija koje se bave brigom o starijim osobama učestvovali su u Programu mobilnosti koji je organizovan u Sloveniji, Srbiji i Italiji. U saradnji sa Udrugom MI, organizovane su 4 lokalne radionice u čijem radu su učestvovali predstavnici javnog i neprofitnog sektora. Izrađena je lokalna SWOT analiza o socijalnoj zaštiti za starije osobe kao i preporuke za buduće aktivnosti.

Projekat je dokazao svoju važnost u uspostavljanju saradnje sa neprofitnim sektorom, ažuriranju SWOT analize o socijalnim uslugama za starije osobe i izradi preporuka za buduće aktivnosti.

Udruga MI

Udruga MI je neprofitna i nevladina organizacija koja je osnovana 1996. godine u Splitu, u Hrvatskoj. U početku je MI bila povezana sa programom za izbeglice i raseljena lica i radila je uz pomoć međunarodne organizacije Međunarodni komitet za spasavanje (International Rescue Committee). Kasnije se Udruga MI proširila i na druge potrebe zajednice: briga o starijim osobama, problemi samoubistava, siromaštva i razvoj volonterstva i centar za podršku civilnom društvu. Udruga MI osnovala je tri zasebne organizacije: Fondaciju "Kajo Dadić" čije aktivnosti pomažu studentima iz porodica slabijeg materijalnog stanja i razvoju civilnog društva; neprofitnu socijalnu instituciju: "MI centar za brigu i pomoć" koji pruža van-institucionalne usluge starijim osobama i društveno preduzeće "Zelena mreža". U NET-Age projektu oni imaju aktivnu ulogu u širenju informacija o i promovisanju svih projektnih aktivnosti i rezultata kao i održavanju komunikacije između partnera.

Regionalno veće Lezhe

Regionalno veće Lezhe, partner NET-Age projekta iz javnog sektora iz Albanije, koordinira rad između centralnih i lokalnih institucija u cilju rešavanja problema u oblasti državnih/javnih i socijalnih usluga.

Prisustvo Regionalnog veća Lezhe predstavlja dodatnu vrednost za projekat kao i za Caritas Albanija i teritoriju. Zahvaljujući svojoj institucionalnoj ulozi ono obezbeđuje pravilno ostvarivanje rezultata projekta i sprovođenje projektnih aktivnosti, osigurava da aktivnosti stignu do ciljnih grupa koje bi potencijalno imale koristi od angažovanja lokalne zajednice, podsticanja stvaranja mreža i grupa između zajednica koje pružaju priliku za aktivno starenje i socijalno uključivanje, da motiviše, podstiče i organizuje ljude u okviru njihovih zajednica da budu aktivniji i zdraviji, jačanja društvenih i političkih mreža sa učesnicima iz privatnog-volonterskog sektora. Zahvaljujući svom dugogodišnjem iskustvu u realizaciji projekata u oblasti pružanja socijalnih usluga i kao institucionalni partner ono ima ključnu ulogu u svim projekt-nim aktivnostima (naročito u definisanju preporuka u vidu Bele knjige, jačanju kapaciteta, kompetencija i veština javnih institucija, unapređivanju održivosti sistema socijalne zaštite,

podsticanju razvoja i širenju inovativnih socijalnih i zdravstvenih usluga za stare osobe kako bi im se garantovalo aktivno, zdravo i nezavisno starenje.

Caritas Albania

Caritas Albania doprinosi razvoju efikasne strategije za pružanje socijalno-zdravstvenih usluga starijim osobama. Ono upravlja ogromnom mrežom domova zdravlja (gotovo 50 domova zdravlja) smeštenih u čitavoj Albaniji i prisutan je u regiji Lezhe kroz sprovođenje nekoliko projekata namenjenih starijim osobama. Zahvaljujući iskustvu dugom 17 godina, Caritas Albania ima aktivnu ulogu u realizaciji NET-Age projekta.

Institut za javno zdravlje

Institut za javno zdravlje sa sedištem u Crnoj Gori, kao preventivno-medicinsko-zdravstvena organizacija na tercijarnom nivou sistema zdravstvene zaštite bavi se: monitoringom/praćenjem, istraživanjem i analizom zdravlja stanovništva i zdravstvenom kulturom, uticajem životne sredine na zaštitu zdravlja stanovništva, uzrocima, širenjem i prevencijom zaraznih bolesti, faktorima rizika kod hroničnih nezaraznih bolesti i drugih bolesti od velikog društveno-medicinskog značaja, kao i organizovanjem, radom i razvojem zdravstvenih usluga i predlaganjem i sprovođenjem odgovarajućih mera za prevenciju i unapređivanje zdravlja stanovništva. Institut ima značajan uticaj na definisanje politike zdravstvene zaštite, a posebno za ugrožene grupe stanovništva, kao što su starije osobe. To je jedina institucija za javno zdravlje u Crnoj Gori čiji je zadatak da na osnovu principa multi-sektorske saradnje prati i procenjuje organizovanost zdravstvene zaštite u nekoliko oblasti. U Institutu radi desetak univerzitetskih profesora koji imaju autoritet potreban za vršenje uticaja, kako u kvalitativnom tako i kvantitativnom smislu, i pokretanje aktivnosti namenjenih starijim licima. Rezultati ostvareni tokom projekta će se direktno koristiti za definisanje normativnih akata koji se tiču zaštite starijih lica i otpočinjanje novih aktivnosti u skladu sa izraženim potrebama koje će biti definisane tokom realizacije.

Asocijacija za demokratski prosperitet - Zid

Asocijacija za demokratski prosperitet – Zid (ADP – Zid) je organizacija civilnog društva koja je osnovana 1996. godine sa sedištem u Podgorici, Crna Gora. ADP – Zid radi na programima usmerenim prema društvenoj odgovornosti svih aktera u zajednici. Oni takođe rade na različitim projektima i aktivnostima u okviru sledećih programa: Volonterske usluge u Crnoj Gori; Razvoj zajednice; Društvena odgovornost; Omladina i aktivno građanstvo; Međunarodna saradnja i evropske integracije; Propisi i razvoj civilnog društva. ADP – Zid radi na razvoju volonterstva i politike volonterstva od 2000. godine. Od 2000. godine oni funkcionišu kao Nacionalni volonterski centar.

Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu

Aktivnosti i ciljevi NET- Age projekta u potpunosti su u skladu sa aktivnostima Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu. Aktivnosti Zavoda su, između ostalog, promovisanje razvoja socijalnih usluga, pružaoca tehničke podrške, institucije koja obezbeđuje jačanje kapaciteta, kao i potencijalnog pružaoca usluga kroz realizaciju stručne obuke ili bilo koje druge vrste promotivnih programa vezanih za razvoj sistema socijalne zaštite u Srbiji.

Novosadski humanitarni centar (NSHC)

Novosadski humanitarni centar (NSHC) iz Srbije je neprofitna, dobrotvorna organizacija koja doprinosi stvaranju humanog društva pružajući podršku ugroženim i marginalizovanim grupama i podstičući aktivizam građana, istraživanje i obrazovanje.

Doprinos NSHC-a NET-Age projektu ogleda se u ljudskim i tehničkim resursima, znanju i iskustvu („know-how“) stečenom na prethodnim projektima sa starijim osobama i u oblasti reforme socijalne politike. NSHC ima ulogu lokalnog partnera u izgradnji i jačanju javno-privatnog partnerstva u cilju pružanja efikasnijih socijalnih usluga, što i jeste cilj Net-Age projekta.

Opština Kanal ob Soči

Opština Kanal ob Soči je slovenačka lokalna zajednica zadužena za obuku i edukaciju, socijalno staranje, podršku porodicama, socijalno ugrožene, pomoć invalidima (osobama s posebnim potrebama), itd. Ona takođe obezbeđuje, promoviše i omogućava rad kako socijalno-zdravstvenih tako i volonterskih institucija.

U okviru NET-Age projekta ona je imala ulogu u povezivanju svih organizacija koje se bave socijalnom i zdravstvenom zaštitom, a naročito u oblasti brige za starija lica. Opština je sa svojim zaposlenima, studijama i analizama doprinela ostvarivanju cilja NET-Age projekta - unapređivanju nivoa brige za starije osobe na svom području.

Federacija penzionerskih udruženja Slovenije (ZDUS)

To je volonterska organizacija koja okuplja više od polovine penzionera u Sloveniji. U okviru projekta oni su bili odgovorni za izradu regionalne SWOT analize, organizovanje lokalnih radionica namenjenih razmeni znanja i u partnerstvu sa lokalnim partnerima iz javnog sektora oni su bili domaćini programa mobilnosti i obuke.

Regija Emilia Romagna - Odeljenje za promociju socijalnih politika i integraciju imigranata, volonterski rad, udruženja i treći sektor

Regija Emilia-Romagna dala je doprinos jačanju kapaciteta kroz prenošenje iskustva u promovisanju aktivnog starenja i volonterskih usluga vezanih za potrebe starijih. Regija Emilia-Romagna bila je domaćin programa mobilnosti i aktivno je učestvovala u projektnim aktivnostima prenošeći i unapređujući pristup "od baze prema vrhu". Odeljenje za politike socijalno-zdravstvene integracije vezano za osobe koje ne mogu da vode nezavistan život ima više od trideset godina iskustva u izradi i sprovođenju socijalnih politika na regionalnom nivou. Regija je priznata kao jedna od najnaprednijih italijanskih regija u sektoru socijalnog zbrinjavanja, naročito što se tiče dijaloga između javnih institucija i trećeg sektora; to se odnosi i na volonterske usluge.

Prekogranična SWOT analiza

Cilj Radnog paketa 3 je da analizira trenutno stanje u NET-Age regionima u cilju unapređivanja nivoa svesti i informisanosti o uslugama i politikama za starije osobe, ulogu volontiranja na svakoj teritoriji, izvrši procenu moguće ravnoteže između kvaliteta socijalno-zdravstvenih usluga i korisnika i dostupnosti i visine troškova uz izbegavanje dupliranja napora u pružanju usluga u dugoročnom smislu, unapređivanje kvaliteta i inovativnosti usluga i njihovu veću dostupnost, ušteda sredstava i jačanje ljudskih resursa koji se bave ovom oblašću.

U cilju identifikovanja zajedničkih prednosti (snaga) i potencijalnih prepreka, Institut za javno zdravlje u Podgorici je uz pomoć ADP-Zid izradio prekograničnu SWOT analizu. Rezultati se sastoje od preporuka za dalju realizaciju projekta, a izveštaj je zasnovan na sinergijama, međusobnim sličnostima i mogućnostima za saradnju između NET-Age regiona.

Zajedničke PREDNOSTI (SNAGE) u:

- Socijalnoj (i ekonomskoj) vrednosti volonterskog sektora i aktivizma građana;
- Stvaranju/osnivanju i razvoju asocijacija članova porodica koje okupljaju pružaoce usluga koji rade sa različitim ciljnim grupama;
- Kućna nega za starije osobe je jedna od nekoliko usluga u čijem su pružanju angažovani volonteri;
- Pristojnom/dostojanstvenom institucionalnom sistemu socijalne zaštite – zbrinjavanja starijih osoba.

Zajedničke SLABOSTI u:

- Opštine/lokalne zajednice ne raspolažu sa dovoljno sredstava za finansiranje usluga koje se trenutno pružaju: tamo gde su usluge kućne nege organizovane kao projektne aktivnosti njihova održivost je pod znakom pitanja;
- Postoji nedovoljna među-sektorska saradnja na lokalnom nivou između sistema socijalne i sistema zdravstvene zaštite;
- Postoji nedovoljna među-sektorska saradnja na lokalnom i pokrajinskom nivou između javnog i privatnog sektora i civilnog društva;
- Starenje stanovništva predstavlja izazov za sve nas zbog njegovog uticaja na penzioni sistem, zdravstvene usluge i ekonomsku produktivnost;
- Nedostatak informacionog sistema kod prikupljanja i distribuiranja podataka za starije osobe, nepostojanje centralne baze podataka o uslugama socijalne zaštite;
- Stare i nemoćne osobe ne mogu da koriste posebne subvencije i usluge i stoga kod njih postoji povećani rizik od siromaštva.

Zajedničke MOGUĆNOSTI u:

- Međugeneracijskom partnerstvu i saradnji kroz sistem obrazovanja (npr. obrazovanje odraslih, i dr.).
- Jačanje svesti o potrebama za saradnjom i udruživanjem svih aktera iz svih sektora.

I zajedničke PRETNJE (OPASNOSTI) u :

- Socijalnim i demografskim promenama: povećani broj starijih osoba koje žive same, slabljenje porodičnih veza, poredena socijalizacija, odgovornost za brigu prepuštena je porodicama;
- Strahu koji potiče od socijalne i ekonomske krize, kao i strahu koji potiče od prisutnog sve većeg nivoa kriminala;
- Činjenici da problemi vezani za starije osobe nisu prioritet u nacionalnim politikama i planovima.

Sveobuhvatna analiza rezultirala je izradom preporuka koje će unaprediti saradnju između partnera i povećati kvalitet usluga za starije osobe.

Preporuka 1: Usvajanje zajedničkih strategija na svim nivoima u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite starijih osoba.

Neophodno je uključiti različite segmente, uz obavezno učešće volonterskih organizacija i organizacija civilnog društva.

Preporuka 2: Primena mehanizama koji će osigurati učešće svih aktera. Uključivanje javnog, javno-privatnog i privatnog sektora, kao i volonterskih organizacija.

Preporuka 3: Planirane aktivnosti moraju biti u skladu sa potrebama starijih osoba i prilagođene postojećim sposobnostima/kapacitetima zemalja. Aktivnosti treba da budu planirane u skladu sa sposobnostima svake od zemalja, kako finansijskim tako i administrativnim. Starije osobe moraju da učestvuju u definisanju njihovih potreba.

Preporuka 4: Unapređivanje saradnje između svih aktera uključenih u brigu o starijim osobama. Saradnja između aktera sprovodi se kroz razmenu ideja i dobrih praksi.

Preporuka 5: Unapređivanje među-regionalne saradnje. U skladu sa postojećim mogućnostima zemalja dobra praksa je važna za volonterske aktivnosti vezane za brigu o starijim osobama.

Preporuka 6: Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva (organizacije civilnog društva, volonterske organizacije). Jačanje svesti stanovništva o značaju volonterskog rada, razmena informacija o volonterskom radu i obuka/stručno usavršavanje volontera.

Preporuka 7: Zajednički program obuke za volontere i profesionalce.

Zajednički akcioni plan NET-Age projekta (ZAP)

Radni paket 4 poseduje instrument koji se naziva ZAP (Zajednički akcioni plan) koji sadrži aktivnosti kao što su obuka za volontere/članove volonterskih organizacija, državne službenike i kreatore politike, zajedničku mobilnost i izradu dokumenata o namerama (Memorandum o razumevanju – MoR).

ZAP su usvojili svi partneri i on se sastoji od 4 stuba, od kojih su tri realizovana na prekograničnom nivou, a jedan uglavnom na lokalnom nivou:

1. Prateće lokalne mere koje podržavaju planirane aktivnosti čiji je cilj postavljanje temelja za buduće članstvo zemalja kandidata i potencijalnih kandidata (ZK/ZPK) u EU i uopšteno promovisanje Otvorenog Metoda Koordinacije (OMK) kao metoda programa socijalne politike;
2. Program obuke/stručnog usavršavanja;
3. Program mobilnosti;
4. Zajedničke aktivnosti na promovisanju prekogranične saradnje ili skupova na teritorijama koji mogu poslužiti kao smernice za primenu i praćenje ZAP-a korak po korak.

Ovi stubovi ZAP-a organizovani su u raznim drugim aktivnostima.

Prvi stub ima za cilj pripremu za buduće članstvo ZK/ZPK u EU i podsticanje OMK kao metoda programiranja socijalnih politika, a sastoji se od 4 lokalne radionice namenjene razmeni znanja na svakom području koje su otvorene za sve aktere kako bi se olakšala rasprava usredsređena na određene teme; konferencije na najvišem nivou sa kreatorima politika koju organizuju partneri iz javnog sektora u saradnji sa volonterima kako bi se analizirali uočeni kritični aspekti i predložili potencijalni praktični koraci za politiku i angažovane donosiocel odluka; izradu "Bele knjige" u partnerstvu aktera iz javnog i volonterskog sektora kako bi se naglasili ostvareni rezultati, kritične tačke i prioriteli ustanovljeni tokom mapiranja, radionica, pilot aktivnosti i razmene iskustava sa drugim FB; pilot aktivnosti realizovanih u svakom regionu kako bi se pružile inovativne socijalno-zdravstvene usluge koje doprinose aktivnom starenju i nezavisnom životu starijih lica i stvorila vrednost za uložena sredstva.

Drugi stub je program obuke. Programi obuke imaju za cilj pripremu osoblja NET-Age projekta za izradu pilot projekata koji su namenjeni testiranju integrisanosti između javnih i privatnih pružaoca usluge brige o starijim osobama. Kako je planirano ZAP-om, održana su tri programa obuke: prvi je organizovan u novembru 2013. godine u Novom Sadu i tema mu je bila "Evropske politike koje se odnose na starenje stanovništva"; drugi je organizovan u martu 2014. godine u Podgorici i bio je posvećen "Upravljanju socijalnim i zdravstvenim uslugama namenjenim starijim osobama". Treći program obuke održan je u septembru 2014. godine tokom sastanka u Kanalu ob Soči i bio je posvećen "Socijalnom planiranju i mogućnostima koje pružaju EU fondovi": bila je to prilika za partnere da uporede pristupe socijalnom planiranju i razgovaraju o mogućnostima zajedničkog rada u okviru mreže za buduće pozive za predloge projekata kroz identifikovanje tipova poziva na kojima će se učestvovati, procedurama i rokovima.

Treći stub posvećen je Programu mobilnosti, prilici za formalnu i neformalnu obuku kroz razmenu znanja i iskustava učesnika. Zemlje domaćini su bile Srbija, Slovenija i Italija.

Svaki sastanak je, u stvari, pružao mogućnost za obuku, kao i stručne, društvene i kulturne razmene. Mobilnost ima za cilj upoznavanje učesnika sa lokalnim kontekstom i njegovim karakteristikama u smislu politika i usluga koje pomažu starijim osobama. Program mobilnosti takođe obuhvata posete mestima koja predstavljaju uzorne primere pružanja usluga brige za starija lica s ciljem upoznavanja sa projektima i metodologijama koje se mogu smatrati najboljim praksama. I na kraju, organizovan je specifičan socijalni program za jačanje odnosa između učesnika.

Odabrano je 100 učesnika, državnih službenika i volontera koji su učestvovali u programu mobilnosti.

Četvrti stub posvećen je aktivnostima umrežavanja u cilju jačanja prekogranične saradnje i sproveden je kroz organizovanje sastanaka specifičnih Ekspertskih grupa tokom internih sastanaka u okviru NET-Age projekta. On je imao za cilj razvoj veština i stručnosti uključenih pružalaca socijalnih usluga, državnih službenika i volontera kako bi se stvorila prekogranična mreža između zemalja partnera, sakupili rezultati SWOT analiza i započeo rad na osnovu njih, da bi se razvio integrisani i multidisciplinarni pristup koji će se koristiti za sprovođenje pilot aktivnosti; da bi se izradile mere za buduće članstvo u EU ZK/ZPK, itd.

Program obuke

13

Obuka u Srbiji

Program obuke o evropskim politikama namenjenim starijim osobama za učesnike NET-Age projekta održan je u Novom Sadu 19. i 20. novembra 2013. godine. Glavni ciljevi obuke bili su podrška učesnicima za razumevanje osnova i funkcionisanja Evropske unije, izgradnja znanja o odnosima EU sa zemljama zapadnog Balkana, odnosno procesu stabilizacije i pridruživanja i njegovim instrumentima kao i da se ponude informacije o značaju politika EU o starenju (OMK, Aktivno starenje, Dugoročna briga, itd.), javno privatnom partnerstvu kako bi učesnici bili u stanju da adekvatno učestvuju u planiranju politike i njenom sprovođenju na nacionalnom i regionalnom nivou. Obuka je okupila 55 učesnika iz Italije, Slovenije, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Albanije i 2 instruktora (gospodin Vladan Jovanović i

gospođa Mirjana Maksimović iz Srbije) kao i tim NET-Age projekta. Učesnici su pokazali veliku zainteresovanost i motivisanost da saznaju više o najvažnijim institucijama i politikama EU, o najvažnijim odnosima koji vladaju unutar EU u poređenju sa odnosima među zemljama zapadnog Balkana, o procesu stabilizacije i pridruživanja i njegovim instrumentima i alatima za starenje, kao i politici i instrumentima za javno privatno partnerstvo. Pored toga, između učesnika je izgrađena odlična kohezija i povezanost.

Obuka u Crnoj Gori

14

Obuka pod nazivom "Politike i sistemi za upravljanje uslugama namenjenim starijim osobama" održana je u Podgorici, u Crnoj Gori 18. i 19. marta 2014. godine. Obuku su vodili Prof. Dr Aleksandar Džakula kao glavni instruktor i Prof. Dr. Marta Civiljak i Prof. Dr. Tea Vukušić- Rukavina kao asistentkinje. Bilo je 38 učesnika i 6 radnih grupa vezanih za razne teme obuke. Obuka je bila podeljena na sledeće teme: akteri i analiza okruženja; procena potreba; optimalni model za projekat (Procena programa zasnovanih na dokazima); naredni koraci (budući planovi).

Na kraju svake sesije odvijala se diskusija koju su moderirala sva tri instruktora, a svi učesnici su bili aktivni i zainteresovani za rad.

Opšti utisak instruktora je da je obuka bila veoma uspešna i da NET-Age projekat predstavlja važan i sveobuhvatan projekat koji je osmišljenu cilju unapređivanja opšteg kapaciteta društva da se suoči sa starenjem stanovništva. Odabrana metodologija koja povezuje javne i aktere iz civilnog društva iz 6 zemalja otvara širok spektar mogućih ostvarenih rezultata.

Učesnici su bili zadovoljni obukom i nakon nje su se osećali motivisano i posedovali su bolje znanje o temama vezanim za upravljanje politikama i uslugama u okviru sistema brige za starije osobe i najboljim praksama i strategijama u upravljanju sistemima.

Obuka u Sloveniji

Treća obuka pod nazivom "Socijalno planiranje i mogućnosti korišćenja sredstava Evropske unije" održana je 15. i 16. septembra 2014. godine u Sloveniji, pod rukovodstvom Opštine Kanal ob Soči i uz podršku Federacije penzionerskih udruženja Slovenije (ZDUS). Tema "Socijalna politika i finansiranje iz fondova EU" bila je namenjena široj grupi predstavnika partnera i njihovih zaposlenih koji su angažovani na sprovođenju socijalne politike. Bilo je 47 učesnika. Na obuci su bili angažovani razni predavači poznavaoi oblasti EU projekata i predstavnici Vladine kancelarije za razvoj i kohezionu politiku. Učesnici su stekli nova

znanja o temama vezanim za plan socijalne inkluzije 2014-2020. godine i mogućnostima prekogranične saradnje. Oni su takođe saznali više o tehničkim i finansijskim aspektima projekata koji se finansiraju sredstvima Evropske unije, s naglaskom na oblast socijalnih pitanja. Učesnici su mogli da dobiju i savete i upoznaju se sa slučajevima iz prakse u apliciranju i upravljanju projektima. Na kraju, učesnici obuke u okviru radionice mogli su da testiraju svoje znanje u pisanju predloga projekata i apliciranju.

Utisci učesnika

Odabrana je veoma dobra tema pošto je ovo početak novog programskog perioda 2014-2020. Predavanje dr Simone Zavrtnik bilo je, u smislu sadržaja, iscrpno i stručno. Ona je iznela najuobičajenije zamke i greške koje činimo prilikom podnošenja predloga projekata. U praktičnom delu, proverili smo naše znanje u pisanju predloga projekata na zadatom slučaju. To nam je dalo brzu i objektivnu procenu znanja i šansu da naučimo iz sopstvenih grešaka.

Lora Zimič Mugerli, Opština Kanal ob Soči, Slovenija

Tokom radionice se diskutovalo o temama koje su vezane i za moj rad. Za mene je najzanimljivije i najkorisnije bilo predavanje finansijskog savetnika, Mirjane Zelen o finansijskim pitanjima vezanim za projekte koji se finansiraju sredstvima iz fondova EU pošto mi je to dalo sveobuhvatan uvid u sistem finansiranja projekata EU.

Andreja Nanut, Opština Kanal ob Soči, Slovenija

Program mobilnosti

Mobilnost u Sloveniji

Prva Mobilnost u okviru NET-Age projekta održana je u Goriškoj regiji početkom marta 2014. godine uz učešće 120 učesnika, članova javnih i nevladinih institucija iz šest zemalja. Cilj Mobilnosti bio je da se predstave dobre prakse u zemljama domaćinima projektnih partnera i da se one pokušaju preneti i primeniti u drugim zemljama projektnih partnera. Predavači i predstavnici institucija održali su predavanja o temama vezanim za probleme, potrebe i novine u oblasti gerijatrijskog zbrinjavanja. Organizatori su istakli specifičnu demografiju Opštine Kanal ob Soči u kojoj stanovništvo stari. Ta činjenica donosi i druge probleme i nove situacije – porast broja slučajeva demencije, depresije, hroničnih bolesti i azbestoze najveći su problemi u opštini. Povećana potreba za patronažnim uslugama otkrivena je pošto starija lica žele da ostanu kod svojih kuća. Organizacija pacijenata koji pate od azbestoze (OZA) predstavljena je na tom događaju kao primer organizacije koja informiše i pruža pomoć ugroženom stanovništvu. Promene u sistemu socijalne zaštite donele su starijim osobama dosta dodatnih problema pošto se od njih tražilo da vrate neke naknade koje su ranije dobijali od države. Zbog te činjenice mnoge stare osobe žive u veoma siromašnim uslovima. Predstavnik Ministarstva za rad, porodicu, socijalna pitanja i jednake šanse i predstavnik Centra za socijalni rad govorili su

o zakonodavstvu koje reguliše pitanje naknada i mogućnosti socijalnih transfera koje građani imaju. Volonteri i humanitarne organizacije imaju važnu ulogu u zajednici. U toj oblasti su bili zastupljeni Udruženje penzionera, Caritas i Crveni krst. Učesnici Mobilnosti su imali priliku da posete dva doma za stare - državni Dom za stare u Novoj Gorici i privatni Dom za stare "Zavod Pristava" u Vipavi. Svi su izrazili veliko zanimanje za domove za stare pošto se oni veoma razlikuju od onih u njihovim zemljama ili u zemljama u kojima se mreža domova za stare još uvek razvija. Posebno interesovanje učesnici su pokazali za međugeneracijske centre: Pri Tinci u Deskle i Hiša sadežev Slovenske filantropije u Vipavi. Ovakvi centri i događaji u kojima pripadnici različitih generacija sarađuju bili su novina za većinu učesnika i oni su bili uzbuđeni i podstaknuti da tu praksu primene i u svojim zemljama. Na osnovu reakcije učesnika, Mobilnost u Sloveniji je bila veoma uspešna i dala je jasnu sliku brige o starim osobama u toj zemlji.

Mobilnost u Srbiji

Druga manifestacija posvećena mobilnosti održana je u Novom Sadu, u Srbiji od 07. do 11. aprila 2014. godine. Studijska poseta okupila je 109 predstavnika javnih/državnih institucija i organizacija civilnog društva iz 6 zemalja učesnica NET-Age projekta. Organizacije domaćini bile su Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu i Novosadski humanitarni centar (NSHC). Cilj posete bila je prezentacija sistema socijalne zaštite za starije osobe u Srbiji, a naročito u Autonomnoj pokrajini Vojvodini. Prvog dana događaja učesnicima su se obratili pokrajinski zvaničnici koji su ukratko prikazali sisteme socijalne i zdravstvene zaštite u Srbiji. Predstavnici nevladinih organizacija dali su prikaz uloge organizacija civilnog društva u sistemu socijalne zaštite, kao i zakonskog okvira za volonterstvo. Drugog dana održana je obuka o mogućnostima finansiranja iz fondova Evropske unije u oblasti brige za starije. Trećeg i četvrtog dana učesnici su posetili institucije i organizacije za brigu o starijim osobama u nekoliko opština u Vojvodini: Gerontološki centar, klubove za stare i privatni dom za stare u Subotici; dom zdravlja i Caritas u Sremskoj Mitrovici; Gerontološki centar u Rumi; Dom za stare i prihvatilište za odrasla i stara lica u Futogu; klub za stare pri Ekumenskoj humanitarnoj organizaciji u Novom Sadu i klub NSHC za starije Rome u Beočinu. Iako je program bio veoma bogat za učesnike je organizovan obilazak Sremske Mitrovice, Petrovaradinske tvrđave, Sremskih Karlovaca, kao i jezera Palić u blizini Subotice, sa vodičem. Učesnici su imali mnogo prilika da vide kako u Srbiji funkcioniše sistem brige za starije osobe i da upoznaju zemlju i ljude koji u njoj žive.

Mobilnost u Italiji

Od 5. do 9. maja održan je treći program mobilnosti u regiji Emilia-Romagna. Cilj Mobilnosti bio je da se prikažu dobre prakse u regiji Emilia-Romagna u cilju prenošenje iskustava i znanja o uslugama i sistemu brige za stare osobe zemljama učesnicama. Dana 05. maja 2014. godine program mobilnosti u regiji Emilia-Romagna okupio je ukupno 93 učesnika, od kojih su 84 bili članovi javnih/državnih i nevladinih organizacija iz pet zemalja: Slovenije, Srbije, Albanije, Hrvatske i Crne Gore u cilju razmene iskustava i najboljih praksi u oblasti inovativnih socijalno-zdravstvenih usluga namenjenih starijim osobama. Pored radnih plenarnih teorijskih sednica, mobilnost se u Italiji sastojala od brojnih poseta domovima za stare, polu-smeštajnim i objektima za aktivnosti u slobodnom vremenu za starije osobe u Bolonji, Raveni i Forliju. To se posebno odnosi na Centro polifun-zionale "Cardinal Lercaro" Asp grada Bolonje, Ancescao of Villa Torchi takođe iz Bolonje, Ipab Zangheri iz Forlija i nekim objektima socijalnih zadruga kao što su Il Solco (Ravena) i Asp u mestu Ravenna-Cervia-Russi. Pored toga, prezentirane su i umrežene usluge za starije osobe koje su pogođene demencijom, a posebno projekat "Palestra della Mente" koji predstavlja važno iskustvo realizovano u Raveni za potrebe kognitivne stimulacije ljudi koji pate od blagih oblika demencije. Organizatori su istakli specifični demografski trend u regiji Emilia-Romagna koji ovu regiju čini jednom od najstarijih u celoj Evropi. Isto tako, oni su prezentovali regionalno iskustvo i integrirani socijalni i zdravstveni sistem zasnovan na ulozi države u planiranju i koordinaciji (na tri različita nivoa: regionalnom, nivou pokrajinske konferencije i 38 okruga), aktivnoj ulozi volonterskog sektora i ulozi javnih/državnih (25%) i privatnih (75%) pružalaca usluga. Odvojenost između uloge državnih organa u planiranju, posvećenosti i finansiranja i pružanja usluga (25% od državnih odbora i 75% privatnih pružalaca usluga koji su uglavnom neprofitni) razjašnjava različit doprinos različitih aktera u perspektivama sistema u pogledu "upravljanja". Mobilnost je bila veoma uspešna i svi učesnici su izrazili veliko zanimanje i razmenjivali su iskustva iz svojih zemalja i potvrdili korisnost same mobilnosti za razmenu informacija u predmetnoj oblasti.

Utisci učesnika

17

Sakupljene su reakcije učesnika programa mobilnosti koji je sproveden u okviru NET-Age projekta. Evo jednog primera:

"Kao predstavница javne/državne institucije imala sam priliku da učestvujem u NET-Age projektu u Opštini Kanal ob Soči koji se odvijao u regiji Emilia Romagna... Bila sam iznenađena nekim veoma modernim centrima za dnevni boravak i domovima za stare koji svojim klijentima nude veoma lepo i prijateljsko okruženje puno dnevne svetlosti i prostora, kao i stručne timove. Posebno su dnevni centri bili izuzetni primeri usluga koje imaju za cilj da omoguće starijim osobama da budu što nezavisnije i da im pomognu da žive u svojim domovima uz podsticanje njihove socijalne inkluzije. Uloga volontera i volonterskih udruženja angažovanih na realizaciji projekata za starije osobe veoma je značajna. Postoje brojni specifični projekti; međutim, želela bih da istaknem projekat "The Amarcord e Café", mesto susretanja za socijalnu inkluziju ljudi (pacijenata) koji pate od kognitivnih i problema s pamćenjem i za njihove rođake i one koji brinu o njima. Tokom posete ovom objektu imali smo priliku da pevamo, plešemo i igramo igre sa pacijentima i da upražnjavamo jogu smeha koja je bila neverovatno iskustvo... Veoma sam zahvalna na tom iskustvu i bio bi veliki izazov primeniti barem neke od ideja koje smo videli u okviru projekta mobilnosti u našoj lokalnoj sredini."

Roberta Filipič, Opština Miren-Kostanjevica, Slovenija

"Za mene je kao psihologa koji radi u Domu za stare Vita, čiji je osnovni zadatak da radi sa starijim osobama i promovise sve oblike brige za starije osobe, bilo je logično da se uključim u program mobilnosti NET-Age projekta. Na kraju se ispostavilo da su studijske posete susednim zemljama u jadranskom regionu bile zaista od velike pomoći u razmeni iskustava i sticanju saznanja o najboljim praksama koje bi se mogle primeniti u mom radu. Učestvovala sam u dve studijske posete: putovala sam u pokrajinu Goricu, Kanal ob Soči u Sloveniji i u Bolonju i Raveno u Italiji... Putovanja su bila veoma sadržajna... veliki je značaj

neprofitnog sektora i volontera u pružanju socijalnih usluga... Ove studijske posete uticale su na mene ne samo da budem neko ko angažuje volontere na realizaciji projekata, već i da sama postanem jedna od njih; palijativno zbrinjavanje kao ideja i koncept u drugim zemljama su u samom začetku: u Hrvatskoj već postoji nacionalna razvojna strategija za palijativno zbrinjavanje i kursevi na post-diplomskim studijama u oblasti palijativnog zbrinjavanja, a stvari su mnogo naprednije nego u drugim susednim zemljama. Više nego u drugim oblastima mislim da je volonterstvo neophodno u palijativnom zbrinjavanju. U mom ličnom svakodnevnom radu "ukrala" sam neke ideje kao što su program terapijskih pasa, ideje za razne radionice, sesije za obnovu znanja, terapija pomoću muzike i lutaka i ideje za projektovanje i uređenje fizičkog prostora i okruženja u Domu za stare..."

Ana Drnasin, psiholog, Split, Hrvatska

"Za mene je učešće u programu Mobilnosti u Srbiji, Sloveniji i Italiji, kao i svim realizovanim aktivnostima bilo veoma korisno u pogledu socijalno-zdravstvenih usluga za starije osobe i pružanje kvalitetnih usluga, kako institucionalnih tako i van-institucionalnih koje su namenjene ovoj kategoriji stanovništva.

Motivacija za učešće u Programu mobilnosti u okviru NET-Age projekta potiče iz mog rada, korisnika kojima treba pružiti visoko kvalitetne usluge, spremnosti i potrebe da se sazna i nauči o radu i organizaciji u drugim institucijama.

... Učesnici u Programu mobilnosti razmenjivali su iskustva i prakse svojih institucija i organizacija iz kojih dolaze. Posete domovima za stare, centrima za dnevni boravak, klubovima za stare, kreativnim radionicama, prihvatilištima za stare u Srbiji, Sloveniji i Italiji bile su takođe veoma važne i korisne.

Za mene je veoma važno da primenim iskustvo i praksu u Domu za stare u kome radim, s posebnim akcentom na razvijanju usluga u zajednici u budućnosti kao i razvoju van-institucionalne brige za starije osobe.

Programi mobilnosti jačaju razvojni kapacitet jadranskog regiona i demografske procese usmerene na socijalne i zdravstvene usluge za starije osobe. Tendencija je da se podrže mali sistemi i usluge u lokalnoj zajednici kako bi se pružile usluge starijim osobama."

Biljana Raičević, Dom za stare u Risnu, Crna Gora

Za NET-Age projekat sam saznala od moje prijateljice Clara Clementi, volonterke iz asocijacije "Auser – Filo d'Argento" i sad sam evo u prilici da iznesem svoje utiske.

U Sloveniji sam učestvovala u svom prvom programu mobilnosti kao volonterka i to je bilo dobro otkriće, novi način da se vidi i doživi volonterstvo. Bila sam dirnuta načinom na koji smo mi volonteri i oni koji rade u oblasti socijalno-zdravstvene zaštite prionuli na

ostvarivanje ciljeva projekta: unapređivanje koordinacije između javno-privatnih aktera, pružanje inovativnih socijalnih/zdravstvenih usluga koje garantuju aktivno, zdravo i nezavisno starenje, uglavnom kroz promovisanje pomoći kod kuće za dobrobit starijih osoba. Kad to nije moguće starije osobe često žive u domovima za stare gde zdravstveni radnici pokušavaju da održe njihove veze sa prethodnim životom kroz porodični pristup koji podrazumeva fotografije, muziku, nameštaj i sve ono što ih podseća na njihovu mladost: to je važan primer dobre prakse.

Zaista mi se dopao centar za okupljanje pripadnika raznih generacija u mestu Kanal ob Soči: deca, mladi i starije osobe provode određeno vreme zajedno i razmenjuju svoja životna iskustva, kao u nekoj vrsti zadruga. Odmah sam pomislila da treba da "preselim" tu ideju u moje rodno selo Staffolo, malu opštinu sa oko 2.500 stanovnika od kojih je 70% starije od 50 godina: na nekim lokalnim sastancima prezentirala sam ovaj projekat i to je bilo veoma uspešno.

Razmena ideja, situacija, osmeha i zagrljaja bila je obogaćujuće iskustvo za mene i imam osećaj da sam se vratila kući sa mnogo novih "prijatelja".

Ruth Farinelli, Auser Filo d'Argento, Jesi, Italija

Upravo dok pišem ove utiske o iskustvu vezanom za program mobilnosti u Srbiji stižu nam loše vesti o razornim poplavama koje su pogodile zemlje na Balkanu. Razmišljam o posebnim ljudima koje sam tamo upoznala: starije osobe, radnike u oblasti socijalno-zdravstvene zaštite koji se bave pružanjem pomoći starijim osobama, u centrima za starije osobe i klubovima u Sremskoj Mitrovici, Rumi i Novom Sadu.... Sećaću se te 2014. godine kao dobrog iskustva koje sam tamo doživela, a oni će je verovatno pamtiti kao godinu kad su doživeli veliku katastrofu...

Učestvovala sam u programu mobilnosti u Vojvodini, pokrajini u Srbiji, od 07. do 11. aprila 2014. godine. Iskustvo koje sam tamo stekla omogućilo mi je da naučim i razmislim o načinima na koji se pruža pomoć starijim osobama, ali mi je ono pre svega omogućilo da uspostavim kontakte na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Pored bogatog znanja koje sam stekla, postoje i brojne emocije i lični odnosi koji su veoma važan resurs za budućnost NET-Age projekta.

Mogli bismo mnogo naučiti o brojnim pozitivnim situacijama kao što je, na primer, dobra organizovanost volontera; mnogi centri i klubovi koji nude trenutke socijalizacije, zdravstvenu negu, kulturne aktivnosti; zanimljivi projekti kao što je "hraniteljstvo za starija lica" u porodicama. Ali, oni su nagovestili i pojavu nekih kritičnih situacija.

Učenje i razmena aktivnosti sa drugima sa kojima smo putovali omogućili su nam da shvatimo koliko je važno promovisati "održivo" starenje.

Šta sam donela sa sobom sam po povratku iz Beograda? Potrebu da razvijamo i održavamo, tamo gde već postoji, mrežu između različitih organizacija zainteresovanih za brigu i pomoć starijim osobama, promovisanje rada na sistematski način, a ne samo u "vanrednim situacijama", saradnju između javnog i privatnog sektora i nove sinergije.

Šta više, donela sam sa sobom i mogućnost da razmislim o našim socijalno-zdravstvenim uslugama za stare osobe u našoj zemlji, ponovo procenim neke od njih, od dobrog susedstva do međusobnog pomaganja: "drevnim" načinima međusobnih odnosa koji doprinose da starije osobe ostanu u svom životnom kontekstu i "održivosti" u nedostatku ekonomskih resursa.

I političke i privatne organizacije treba da učine nešto u tom pravcu.

I na kraju, donela sam sa sobom projekat koji nije završen čim je počeo već je njegova suština u tome da nastavi da se razvija!

M. Sofia Rossetti, ATS X, Comune di Fabriano, Italija

NET-Age lokalne radionice

Slabosti i izazovi koji su identifikovani u procesu lokalnog mapiranja i analize koju su sproveli akteri, politika i usluga u oblasti brige za starije osobe (Radni paket 3), kao i u pripreмноj fazi projekta, podeljeni su u 4 radionice namenjene razmeni znanja u svakoj oblasti kako bi se olakšale rasprave na određene teme.

Radionice su bile otvorene za sve učesnike (javni-privatni-krajnji korisnici) koji su utvrđeni tokom mapiranja (aktivnost 3.1) kako bi se konkretno u praksi realizovale aktivnosti za jačanje/ustanavljanje lokalnih partnerstava za definisanje socijalnih politika i osmislile inovativne socijalno-zdravstvene usluge za starije osobe.

Radionice su glavne aktivnosti za ostvarivanje ciljeva NET-Age projekta: uspostavljanje lokalnih partnerstava, otvaranje procesa definisanja socijalnih politika za glavne aktere kroz pristup "od baze ka vrhu"; stvaranje mogućnosti za pozitivnu razmenu i okvir za saradnju između javnih i volonterskih organizacija/aktera.

20

NET-Age lokalne konferencije sa kreatorima politike

Na kraju serije radionica, u svakoj oblasti su javni FBs u partnerstvu sa volonterima organizovali konferencije na najvišem nivou sa kreatorima politike i donosiocima odluka nadležnim za socijalno-zdravstvene usluge na kojima su objedinjeni predlozi sa 4 prethodne radionice i zatim prezentirani. Cilj konferencije je da analizira kritične aspekte koji su zapaženi tokom mapiranja i radionica i da se predlože potencijalni praktični koraci nadležnim/resornim kreatorima politike i donosiocima odluka. Oni bi mogli usvojiti te mere kao bi se prevazišla nedovoljna efikasnost u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga i nedostatak saradnje između javnih i volonterskih aktera, unapredilo znanje i razumevanje različitih aspekata nezavisnog života i pomoći starijim osobama, uz naglašavanje ključne uloge volonterstva u tom sektoru. To je takođe i velika šansa da se visok politički nivo obavesti o OMK i novim strategijama ili inovativnim praksama u oblasti socijalno-zdravstvenih usluga koje su naučene tokom mobilnosti i obuka (Radni paket 4), da se saznaju rezultati rada u prekograničnom regionu, steknu saznanja o evropskim strategijama i rešenjima koje su drugi uključeni partneri već isprobali. Što se tiče rezultat konferencije, FB na lokalnom nivou rade na izradi Bele knjige koja sadrži rezultate konferencije, kao i lekcije koje su naučene iz realizacije pilot aktivnosti i razmene iskustava sa drugim FBs.

Bela knjiga NET-Age projekta- Lokalne/ regionalne preporuke za pružaoce socijalnih usluga i kreatore politike

Bela knjiga jedan je od glavnih rezultata Projekta. Ona je izrađena u svakom regionu na osnovu partnerstva između javnog i privatnog sektora. Dokument predstavlja sistematizaciju i preporuke zasnovane na lokalnim radionicama namenjenim razmeni iskustava sa ciljem da se istaknu prioriteti u svakom regionu/zemlji. Ona bi se mogla koristiti za socijalno planiranje i transfer najboljih praksi među sektorima.

NET-Age Memorandum o razumevanju

21

Memorandum o razumevanju je multilateralni sporazum između partnera u okviru NET-Age projekta koji je potpisan na kraju realizacije projekta kako bi se sumirali ostvareni rezultati i planirale buduće aktivnosti i prekograničnom regionu. On obuhvata dugoročne mere za jačanje društveno-ekonomsko-političkog razvoja obuhvaćenih regiona u cilju razvoja inovativnih socijalnih i zdravstvenih usluga za starije osobe.

Pilot aktivnosti u okviru NET-Age projekta

Raznovrsnost pilot aktivnosti pokazuje da su svi partneri planirali svoje aktivnosti na osnovu nacionalnih/regionalnih prioriteta i preporuka Bele knjige.

Mogli bismo ih podeliti na tri specifične teme:

1. Promovisanje aktivnog starenja, zdravog života i mentalnog zdravlja starijih osoba i njihovih prava kroz javne kampanje, website-ove;
2. Razvoj volonterskih aktivnosti namenjenih starijim osobama. Aktivnosti su usmerene ka uspostavljanju i pružanju podrške volonterskim uslugama kroz obuku kao i drugim pružaocima pomoći kao što su volonterski centri/programi;
3. Razvoj inovativnih usluga za starije osobe.

Pilot aktivnost u Italiji

Pilot Aktivnost koju su realizovale **Regija Marche i CSV Marche** uglavnom je prilika da se analizira i pokrene proces uspostavljanja i organizovanja partnerstava između javnih/državnih institucija i volonterskih asocijacija, sa specifičnim težištem na oblast brige o starijim osobama. Sledeći taj strateški plan, partneri iz Regije Marche započeli su s eksperimentalnom primenom OMK u okviru Pilot aktivnosti kako bi poboljšali socijalne i zdravstvene uslove u kojima žive starije osobe i pružili podršku onima koji brinu o njima. Pilot aktivnost Regije Marche je, u suštini, inovativni plan da se:

- Testira OMK kao novi pristup za definisanje i planiranje socijalno-zdravstvenih politika i jačanje i podsticanje razvoja kapaciteta i specifične stručnosti kako državnih organa tako i volonterskih udruženja;
- Ojača svest i informisanost o uslugama koje se pružaju starijim osobama i njihovim porodicama.

Sprovođenje Pilot aktivnosti podeljeno je u tri faze:

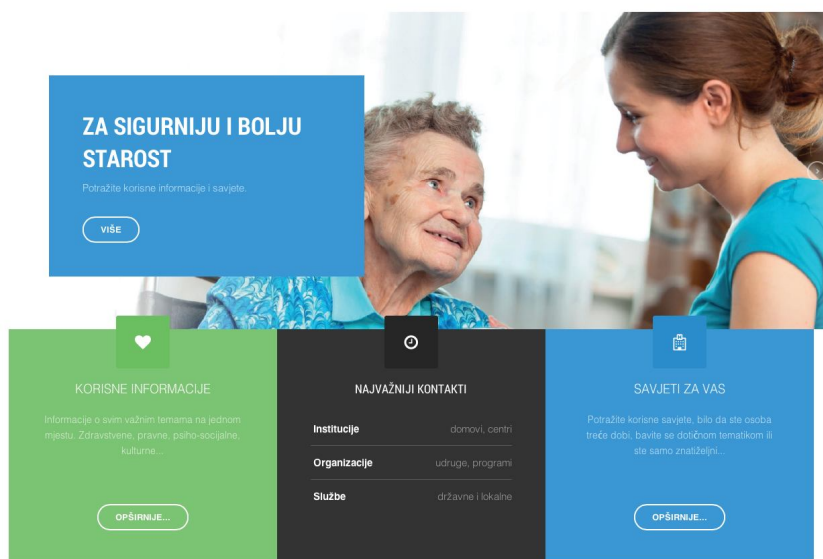
1. Izrada i objavljivanje spiska socijalno-zdravstvenih usluga koje pružaju državni organi i volonterska udruženja;
2. Analiza javno-privatnih partnerstava kroz primenu OMK;
3. Izrada i objavljivanje izveštaja s ciljem da se definišu organizacioni aspekti sistema socijalne zaštite.

Pilot aktivnost u Hrvatskoj

Pilot projekat koji su definisali **Grad Split i Udruga MI** ima za glavni cilj da poveća dostupnost informacija vezanih za socijalne usluge za starije osobe, kroz:

- Stvaranje interaktivne web platforme sa informacijama o socijalnim uslugama za starije osobe u Splitu;
- Davanje saveta za članove porodice koji brinu o starijim osobama;
- Promovisanje aktivnog starenja i zdravog života;

- Unapređivanje kapaciteta neprofitnih pružalaca socijalnih usluga da angažuju volontere i upravljanju projektnim ciklusom.

Osmišljena je i objavljena Internet stranica (web site) www.seniori.hr. Partneri u saradnji sa lokalnim akterom "Zavodom za javno zdravlje" definisali su koncept i sadržaj. Dostupne informacije prikupljene su i objavljene. Stručnjaci u oblasti psihologije, socijalne zaštite, zdravstva i kulture angažovani su za objavljivanje informativnih i/ili edukativnih članaka. Biće objavljena i brošura koja sadrži kontakt podatke o organizacijama i institucijama na području Splitsko-dalmatinske županije i kratak opis njihovih najvažnijih aktivnosti. Starije osobe i članovi njihovih porodica dobili su informacije i uputstva i u direktnim kontaktima.

Za grupu od deset predstavnika neprofitnih pružalaca socijalnih usluga obezbeđene su dve obuke sa tri modula o upravljanju projektnim ciklusom i upravljanju volonterstvom kako bi se ojačali njihovi potencijali za proširivanje usluga i jačanje aktivnosti umrežavanja i saradnje. Odštampan je promotivni materijal – sveske, a završna promotivna manifestacija će se održati kako bi se akteri motivisali na saradnju i po završetku realizacije pilot aktivnosti, kao i samog NET-Age projekta.

Pilot aktivnost u Srbiji

Pilot aktivnost koju su sproveli **Novosadski humanitarni centar (NSHC)** i **Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu** imala je za cilj da promoviše saradnju između javnih institucija i organizacija civilnog društva/volontera u razvoju inovativnih usluga za starije osobe.

Glavni ciljevi Pilot aktivnosti su:

- Jačanje kapaciteta institucija za starije osobe u organizovanju i održavanju volonterskih programa;
- Uvođenje inovativnih i korisnicima prilagođenih usluga za starije osobe u Novom Sadu.

Akcioni plan sadrži sedam komponenata koje su međusobno povezane:

1. Razvoj programa za starije osobe zasnovanih na volonterstvu;
2. Promovisanje volonterskog rada u institucijama za brigu o starijim osobama;
3. Promovisanje mentalnog zdravlja starijih osoba;
4. Promovisanje prava starijih osoba i pružanje pravne pomoći;
5. "Online" aktivnosti: održavanje website-a, aktivnosti na društvenim mrežama;
6. Uvođenje inovativnih usluga za starije osobe u institucijama;
7. Jačanje kapaciteta za diverzifikaciju pružaoca usluga.

Pilot aktivnost u Crnoj Gori

Struktura Pilot aktivnosti u Crnoj Gori koju su realizovali **Institut za javno zdravlje Crne Gore** i **Asocijacija za demokratski prosperitet– Zid**, zasnovana je na analizi procene potreba na nacionalnom nivou. Svi akteri žalili su se na nepostojanje međugeneracijskih centara i socijalnih usluga za podršku i pomoć starijim licima u aktivnom starenju i socijalnoj inkluziji po završetku njihovog radno aktivnog dela života. Pilot aktivnost razvijena je harmonizacijom nekih od identifikovanih potreba zasnovanih na ciljevima NET-Age projekta: promovisanje saradnje između javnih institucija i organizacija civilnog društva na razvoju inovativnih usluga za stara lica kroz promovisanje međugeneracijskih centara.

Ciljevi aktivnosti su:

- Povećanje kapaciteta predstavnika civilnog društva u upravljanju volonterskim uslugama i pružanju pomoći starijim licima;
- Promovisanje ponude inovativnih volonterskih usluga kao i međugeneracijskih centara za starija lica u Crnoj Gori.

Pilot aktivnost započela je u maju 2014. godine i sprovodiće se do aprila 2015. godine. Aktivnosti su podeljene u različite, ali međusobno povezane segmente:

1. Jačanje kapaciteta volontera
2. Promovisanje međugeneracijskih centara i promovisanje aktivnog starenja:
 - NET-Age BUS
 - Info dani – manifestacije za promovisanje Inovativnih usluga
 - Javni događaji
3. "Online" aktivnosti – Web portal

Pilot aktivnost u Sloveniji

Pilot aktivnosti koje su realizovane u Sloveniji bile su usmerene ka uspostavljanju sredstava, alata i prilika za umrežavanje između privatnih, javnih i volonterskih institucija u ime i u korist starijih lica opštine Kanal ob Soči. Sa svojim partnerom, **Federacijom penzionerskih udruženja Slovenije, Opština Kanal ob Soči** uložila je značajne napore u razvoj aktivnosti i ostvarivanje rezultata u cilju veće dostupnosti informacijama za starija lica i poboljšanje kvaliteta njihovog života.

Ovo su aktivnosti koje su realizovane:

- Sprovođenje sveobuhvatne analize o trenutnom stanju i potrebama za pružanje pomoći i asistencije starim licima (+69) koja i dalje žive u svojim domovima u Opštini Kanal ob Soči (obuhvaćeno je 105 starijih osoba);
- Uspostavljanje informativnog telefonskog broja koji bi lokalno stanovništvo moglo pozvati u slučaju potrebe za asistencijom, usmeravanjem i pomoći (na volonterskoj bazi ili za honorar);
- Izdavanje informativne brošure sa spiskom socijalno-zdravstvenih usluga, volonterskih asocijacija i državnih organa koja nude brigu i pomoć starijim licima u Goriškoj regiji (koja se distribuira svakom domaćinstvu);
- Realizovanje obuka i radionica za neformalno sticanje znanja među starijim licima kako bi poboljšali kvalitet njihovog života i prezentirali metode oslobađanja od stresa koje će pomoći da se rasterete oni koji brinu o njima;
- Realizovanje obuka za prevenciju mentalnog starenja, održavanje dobre mentalne kondicije u kasnijem životnom dobu i borbi protiv faktora rizika za razvoj demencije;
- Aktivnosti širenja informacija i podizanja svesti o koristima među-sektorskog pristupa umrežavanju u korist starijih lica.

Aktivnosti informisanja/ obaveštavanja

Da bi promovisali projektne aktivnosti i rezultate i publikovali ih u regionu, projektni partneri su definisali Plan komunikacije na samom početku realizacije projekta.

Kad je definisan NET-Age zaštitni znak kao i kad je pripremljen i izrađen promotivni materijal (roll-ups, poster, olovke, flajeri, memorandum, internet sajt, bilten i brošura) svaki partner počeo je sa aktivnostima informisanja/obaveštavanja u svom regionu. Pored standardne komunikacije s lokalnim medijima, konferencija za novinare i saopštenja za medija, svaki partner organizovao je najmanje 4 glavna događaja s ciljem da prezentira rezultate projekta široj javnosti.

Kako se projekat realizovao u jadranskom regionu, svaki partner morao je učestvovati ili organizovati mogućnost za izlaganje na drugim konferencijama/događajima koji nisu direktno vezani za projekat, ali se tiču tema socijalnih politika i usluga za starija lica.

Kao dodatno sredstvo informisanja/obaveštavanja, internet sajt projekat definisan je kao jedna od glavnih alatki za eksternu komunikaciju i prezentaciju aktivnosti projekta i njegovih rezultata. On ima dinamični i statički deo i pored informacija o projektu, projektnim partnerima i aktivnostima, on takođe ima i komponentu s dokumentima vezanim za temu iz drugih projekata. Koristi se kao platforma za razmenu informacija između partnera, kao i za druge aktere u oblasti socijalnih usluga

